

TÄMÄ ON PUNAINEN RISTI

Punaisen Ristin historia

PUNAINEN RISTI KOULUTTAA

PUNAISEN RISTIN HISTORIA

Auttamisen aate

Auttamisen aate on ollut olemassa jo kauan ennen Punaista Ristiä. Kristinuskoa edeltäneenä aikana esimerkiksi Persiassa yritettiin rajoittaa sodankäynnin haittoja ja vihollisen epäinhimillistä kohtelua. Myös monet Rooman keisarit pyrkivät kohtelevaan valloitetujen alueiden asukkaita oikeudenmukaisesti. Kristinuskon myötä inhimillisyyden ihanteet alkoivat levitä Euroopassa. Kansainvälistä lainsäädäntöä kehitettiin 1600-luvulla ja 1700-luvulla hyväntekeväisyysaate levisi protestanttisessa Saksassa. Suuret ajattelijat kuten Rousseau julistivat kaikkien ihmisten hyvyyttä ja tasavertaisuutta.

Muutos huonompaan suuntaan tapahtui 1700-luvun lopussa, jolloin kirkon ja voimakaiden keisarien valta Euroopassa alkoi murentua. Julmuus ja brutaalius sotatantereilla yleistyi. Sotavankeja kohdeltiin erityisen huonosti. Armeijat olivat kasvaneet ja sotatekoneet kehittyneet saaden aikaan yhä suurempaa tuhoa. Lisäksi nälkä ja taudit tappoivat suuria kansanjoukkoja.

Tilanne kehittyi sietämättömäksi 1800-luvun jälkipuoliskolla. Suurillakaan valtioilla ei ollut sodassa varaa raskaisiin miestappioihin. Kaikki osapuolet halusivat taata omille vangiksi joutuneille inhimillisen kohtelun. Sanomalehdet välittivät lukijoilleen tietoa suurten sotien, kuten Krimin sodan (1853-1856) kauhuista. Auttamisen aate nousi jälleen esiin. Järjestäytyneistä sairaanhoitajista kuten Florence Nightingalesta tuli kuuluisia. Aika oli kypsä kansainvälisen avustusorganisaation luomiseksi, mutta käytännön ratkaisu puuttui. Tämän tarpeen muutti toiminnaksi sveitsiläinen Henry Dunant.

Kansainvälisen Punaisen Ristin synty

”Eikö olisi mahdollista rauhan ajan vallitessa perustaa avustusjärjestöjä, joiden tehtävänä olisi sodan aikana avustaa haavoittuneiden hoidossa tehtävästään tietoisilla ja hyvin koulutetuilla vapaaehtoisilla?”

”...eikö olisi mahdollista muotoilla kansainvälinen periaate, sopimuksen muotoinen ja pyhä, joka hyväksyttynä ja ratifioituna muodostaisi Euroopan eri maissa perustettavien haavoittuneiden avustusyhdistysten toiminnan perustan?”

– Henry Dunant, Solferinon muisto (1862)

Ajatus Punaisesti Rististä juontuu Italian yhdistymissotiin kuuluneesta Solferinon taistelusta, joka käytiin Ranskan ja Itävallan välillä vuonna 1859. Sveitsiläinen liikemies Henry Dunant sattui paikalle liikematkallaan ja näki siellä Itävallan ja Ranskan joukkojen välisen taistelun tuloksen: lähes 40 000 miestä makasi taistelukentällä kuolleina tai haavoittuneina. Koettuaan siten omakohtaisesti sodan kauhun ja haavoittuneiden kärsimykset ja nähtyään, ettei armeijoilla ollut joukkoja haavoittuneiden sotilaiden auttamiseksi, Dunant ryhtyi auttamaan haavoittuneita.

Vuonna 1862 hän julkaisi kokemuksensa pohjalta kirjan ”Solferinon muisto”, joka perinteisen sankarillisen sotakuvauksen sijaan kuvasi ensi kertaa sodan kauheuksia tavallisen sotilaan silmin. Dunant esitti kansainvälisen järjestön perustamista jo rauhan aikana auttamaan sodassa haavoittuneita sekä kansainvälisen sopimuksen laatimista haavoittuneiden ja näistä huolehtivan henkilökunnan suojaksi.

Punaisen Ristin päivä

Nykyisin Henry Dunantin syntymäpäivää 8.5. vietetään ympäri maailmaa Punaisen Ristin päivänä.

Punainen Risti perustetaan 1863

Vuonna 1863 Genevessä perustettiin toimikunta Dunantin ajatusten toteuttamiseksi. Vielä samana vuonna toimikunta kutsui koolle asiantuntijoita 16 maasta, jotka mm. ehdottivat, että lääkintähuollon tunnuksiksi otettaisiin valkealla pohjalla oleva punainen risti. Samalla suositeltiin, että kuhunkin maahan perustetaan kansallinen avustusyhdistys ja että maiden hallitukset antavat tukensa ja suojelunsa näille yhdistyksille. Toimikunnan oli määrä toimia linkkinä kansallisten yhdistysten välillä. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) oli näin syntynyt.

Komitean aloitteesta Sveitsin hallitus kutsui elokuussa 1864 Geneveen diplomaattikonferenssin, jossa 12 maan edustajat hyväksyivät ensimmäisen Geneven sopimuksen. Sopimuksessa tunnustettiin lääkintähuollon puolueettomuus ja suoja sekä maavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantaminen. Punainen risti vahvistettiin samalla asevoimien lääkintähuollon suojamerkiksi.

Punaisen Ristin liike laajenee: kansalliset yhdistykset ja liiton synty

Punainen Risti lähti voimakkaaseen kasvuun heti perustamisensa jälkeen. Ensimmäiset kansalliset yhdistykset perustettiin vuonna 1863 muutamassa Saksan valtiossa ja Belgiassa, sekä pian sen jälkeen Tanskassa, Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa. Taistelutantereilla Punainen Risti toimi ensimmäisen kerran Preussin ja Tanskan välisessä sodassa keväällä 1864. 1800- ja 1900-luvun vaihteessa järjestön toiminta rauhan aikana ja siviilissä oli melko vähäistä, mutta vähitellen toimintakenttää laajennettiin.

Vuonna 1915 perustettiin henkilöetsintätoimisto välittämään tietoa sotavankien ja heidän omaistensa välillä sekä etsimään kadonneita perheenjäseniä. Ensimmäisen maailmansodan aikana toiminta siviiliväestön parissa laajeni kattamaan myös terveyskasvatuksen, nälänhädän torjunnan sekä pakolaisten ja siviilien avustamisen.

Sodan jälkeen, vuonna 1919, perustettiin Amerikan Punaisen Ristin aloitteesta Punaisen Ristin Yhdistysten liiga, sittemmin Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansallisten yhdistysten liitto (IFRC). Liiton haluttiin toimivan foorumina, jolla kansalliset yhdistykset voivat jakaa kokemuksiaan ja auttaa toinen toisiaan. Sen tuli tukea kansallisten yhdistysten kehittämistä ja koordinoida yhdistysten avustustyötä luonnonkatastrofien yhteydessä. Sen keskeisiksi tavoitteiksi määriteltiin sairauksien ehkäiseminen ja kärsimysten lieventäminen kaikkialla maailmassa.

Ensivaiheessa liittoon liittyivät Yhdysvaltojen, Britannian, Ranskan, Italian ja Japanin Punaiset Ristit. Muiden maiden kansalliset yhdistykset seurasivat kuitenkin nopeasti niiden esimerkkiä. Liiton ja komitean yhteistoiminta kangerteli aluksi, mutta niiden työnjako selkiytyi vuonna 1928. Komitean tehtäväkentäksi määriteltiin aseelliset selkkaukset, kun taas liiton avustustoiminta keskittyi luonnonkatastrofeihin. Lisäksi liitto sai tehtäväkseen avustaa komiteaa selkkausalueiden ulkopuolella.

Toiminnot monipuolistuvat

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Punaisen Ristin toiminta kehittyi nopeasti. Järjestö otti tehtäväkseen huolehtia sairaista, haavoittuneista, vammaisista, vanhuksista ja lapsista sekä katastrofin uhreista kotimaassa ja ulkomailla. Nuorison kasvattaminen rauhaan ja kansojen väliseen yhteisymmärrykseen koettiin tärkeäksi. Myös kansainvälinen avustus- ja yhteistyö oli olennainen osa järjestön toimintaa heti alusta alkaen. Vuosien saatossa kansallisten yhdistysten tehtävät kehittyivät yhä monipuolisemmiksi ja eriytyivät vastatakseen kunkin yhteiskunnan erityistarpeisiin.

Suomen Punaisen Ristin historia

Suomen Punaisen Ristin edeltäjä, ”Suomen yhdistys haavoitettujen ja sairaiden hoitoa varten”, perustettiin vuonna 1877. Koska Suomi oli edelleen Venäjän vallan alainen, yhdistys ei voinut saada virallisen kansallisen Punaisen Ristin asemaa, mutta muuten se toimi itsenäisenä ja riippumattomana. Suomen Punainen Risti onkin yksi liikkeen vanhimmista kansallisista yhdistyksistä. Alkuperäisen nimensä mukaisesti yhdistyksen päätehtävänä oli auttaa sodan uhreja, ja jo perustamisvuonnaan se lähetti kenttäsairaalan Kaukasian rintamalle Venäjän ja Turkin väliseen sotaan.

Suomen yhdistyksen säännöissä edellytettiin alusta lähtien myös suurten rauhanaikaisten onnettomuuksien ja kulkutautien uhrien avustamista. Yhdistys keräsi apua katovuosien nälkäänäkeville, perusti kulkutautisairaaloita ja koulutti sairaanhoitajia. Yleisölle järjestettiin valistustilaisuuksia ja ensiapukursseja. Näin terveyden edistäminen on ollut osa SPR:n toimintaa sen alkumetreiltä saakka.

Kansalaissodassa keuhkotalvella 1918 Punaisen Ristin Suomen yhdistys joutui ensimmäisen kerran avustamaan sodan uhreja kotimaassa. Tasapuolisuuden ja puolueettomuuden periaatteen mukaan sen sairaaloissa hoidettiin niin punaisten kuin valkoistenkin haavoittuneita.

Itsenäisyyden aika

Suomen itsenäistyttyä yhdistyksen nimi muutettiin vuonna 1919 Suomen Punaiseksi Ristiksi. Seuraavana vuonna Punaisen Ristin kansainvälinen komitea hyväksyi sen maailmanjärjestön kansalliseksi yhdistykseksi. Tuolloin SPR oli melko pieni järjestö: jäseniä oli joitakin tuhansia ja kenttätössä naistoimikunnan ohella vain muutama paikallisosasto.

SPR:n toiminta alkoi laajentua 1920-luvun puolivälistä, jolloin järjestö teki yhteistyösopimuksen Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. MLL:n paikallisosastojen verkosto tuki merkittävästi SPR:n toimintaa. Vuodesta 1928 ryhdyttiin perustamaan yhteisiä piirejä ohjaamaan ja yhdenmukaistamaan läänitason toimintaa. Ensimmäinen, Kuopion piiri, perustettiin 1929 kokeiluluontoisesti, ja 1930-luvun loppuun mennessä toimi jo 11 piiriä.

1930-luvun alun pulavuosina SPR toteutti siihen asti suurimman rauhanajan avustustehävänsä, mutta varsinaiseen tulikokeeseen se joutui talvi- ja jatkosodan vuosina 1939–44. Silloin se vastasi koko maan sairaanhoitajakunnan liikekannallepanosta, koulutti apusisaria (vuodesta 1941 alkaen yht. 3 500 henkilöä avustamaan lääkintähenkilökuntaa), hoiti sairaalassaan sotainvalideja ja organisoi aluksi heidän muutakin huoltoaan. Samalla se toimi siviilihuollon pääverkostona vastaten muun muassa siirtoväen terveydenhuollosta. Sodan jälkeisessä jälleenrakennustyössä SPR oli ulkomaisen avun tärkeimpiä kanavia.

Samalla kun Mannerheimin Lastensuojeluliitto teki uraauurtavaa työtä lasten hyväksi rakentamalla kuntiin neuvola-, terveyssisar- ja kodinhoitajaverkostoa ja vauhdittamalla koululaisten terveydenhuoltoa, laajensi SPR kansanterveystyötä perustamalla sairaamajoja rajaseudulle ja panemalla alulle ensiavun ja kotisairaanhoidon opetuksen sekä sairaankuljetuksen.

Kun sosiaali- ja terveydenhuolto heti sotien jälkeen siirtyi yhteiskunnan vastuulle, otti Punainen Risti tehtäväkseen täydentää viranomaisten työtä erityisesti niillä kansanterveyden alueilla, joille valtiolta ei liennyt riittävästi resursseja. Esimerkiksi moni terveys-talo nousi SPR:n Ruotsista saamin kummikuntavaroin.

Uusittu organisaatio ja sen tärkeimmät toimintamuodot

Suomen Punainen Risti uudisti organisaationsa vuonna 1950 ja yhteistyösopimus Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa purkautui. Punainen Risti perusti omat paikallisosastonsa ja siitä tuli julkisoikeudellinen yhdistys, kun sen säännöt vahvistettiin asetuksella.

Uudistetun järjestön rauhanajan päätehtäväksi määriteltiin kansanterveystyö. Sen painopistettä siirrettiin sairaanhoidosta ehkäisevään ja avoterveydenhuoltoon, erityisesti kotisairaanhoidon ja ensiapuun – olihan myös sairaalalaitos siirtynyt yhteiskunnan vastuulle.

Heti järjestöuudistuksen jälkeen otettiin ohjelmaan kokonaan uudenaikainen toimintana vanhustyö. Ensiapukoulutus kasvoi nopeasti varsinaiseksi massakoulutusmuodoksi ja jo ennen 1950-luvun loppua perustettiin ensimmäiset ensiapuryhmät. Nuorisotoiminta pääsi puolestaan viralliseen alkuun vuosikymmenen puolivälissä. Myös kansainvälinen avustustoiminta laajeni voimakkaasti ja alkoi kasvaa sitä mukaa kuin maamme vaurastui aineellisesti.

- 1859 Solferinon taistelu Pohjois-Italiassa
- 1862 Henry Dunant julkaisi kirjan "Solferinon muisto"
- 1863 Punaisen Ristin kansainvälinen komitea perustettiin; ensimmäiset kansalliset yhdistykset perustettiin
- 1864 Ensimmäinen Geneven sopimus
- 1864 Punaisen Ristin ensimmäiset avustustyöntekijät Tanskan ja Saksan välisessä sodassa
- 1877 Suomen Punaisen Ristin edeltäjä, "Suomen yhdistys haavoitettujen ja sairaiden hoitoa varten", perustettiin.
- 1901 Henry Dunant sai Nobelin rauhanpalkinnon
- 1917 Punaisen Ristin kansainvälinen komitea sai Nobelin rauhanpalkinnon
- 1919 Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälinen liitto perustettiin
- 1919 Suomen yhdistyksen viralliseksi nimeksi tuli Suomen Punainen Risti
- 1922 Suomi ratifioi Geneven sopimukset ja SPR tuli virallisesti osaksi liikettä
- 1929 Punainen puolikuu hyväksyttiin suojamerkiksi (käytetty tosin ensimmäisen kerran jo 1876)
- 1944 Punaisen Ristin kansainvälinen komitea sai Nobelin rauhanpalkinnon
- 1948 SPR sai vastuulleen veripalvelutoiminnan Suomessa
- 1949 Geneven sopimukset, nykyisessä muodossaan
- 1963 Komitea ja Liitto saivat yhdessä Nobelin rauhanpalkinnon
- 1965 Liikkeen seitsemän perusperiaatetta hyväksyttiin
- 1977 Geneven sopimusten kaksi lisäpöytäkirjaa
- 2005 Punainen kristalli hyväksyttiin Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen yhdeksi suojamerkiksi.

Lukemista

Henry Dunant: Solferinon muisto

Gunnar Rosén: Sata sodan ja rauhan vuotta. Suomen Punainen Risti 1877–1977

Yki Hytönen: Ihminen ihmiselle, Suomen Punainen Risti 1877–2000

Suomen Punaisen Ristin historia – poimintoja 125 vuoden varrelta: www.punainenristi.fi

